

vit. ¹⁹ Ἀλλ' οἰμαιέτω: nos modo valeamus. Ciceronem, & ut rogas, amo, & ut meretur, & ut debeo. Dimitto autem a me, & ut a magistris ne abducam, & quod mater Pomponia discedit, sine qua edacitatem pueri pertimesco. Sed sumus una tamen valde multum. Rescripsi ad omnia, mi suavissime & optime frater. Vale.

¹⁹ Ἀλλ' οἰμαιέτω] Videtur esse finis fecat, illi mortuo male sit, qui tam male suis nani ex aliqua veteri comœdia, & significat. cōsuluerit: nos valeamus. Idem.

M. TUL-

M. TULLII
CICERONIS
EPISTOLÆ
AD BRUTUM.
CICERO BRUTO S. D.

I. **L**UCIUS Clodius, tribunus plebis designatus, valde me diligit, vel, ut ¹ ἐμφατικώτερον ² dicam, valde me amat. Quod cum mihi ita persuasum sit, non dubito (bene enim me nosti) quin illum quoque iudices a me amari. Nihil enim mihi minus hominis videtur, quam non respondere in amore iis, a quibus provocere. Is mihi visus est suspicari, nec sine magno quidem dolore, aliquid a suis, vel per suos potius inimicos ad te esse delatum, quo tuus animus a se esset alienior. Non soleo, mi Brute, (quod tibi notum esse arbitror) temere affirmare de altero: est enim periculosum, propter occultas hominum voluntates, multiplicisque naturas. Clodii animum perspectum habeo, cognitum, iudicatum: multa ejus indicia, sed ad scribendum

N 2 non

ARGUMENTUM. Post interitum C. Cæsaris, M. Brutus, qui conjurationis in illum participes atque etiam auctor princepsque fuerat, Cretam provinciam a senatu accepit administrandam; nec ita multo post, plebis concitatae furorem extimescens, urbe cessit; redituque desperato, cum in Creta non multum neque sibi neque reip. præsidii putaret esse, intendit animum ad Macedoniam: quam ei Q. Hortensius prætor, Hortensii oratoris filius, facile tradidit. Nam Cæsar, de Parthica expeditione cogitans, & magistratus in triennium creaverat, & provincias divise-

rat: ex quibus Macedoniam regi a M. Bruto, absoluta prætura, voluerat. Ad eum igitur Macedonia præfectum Cicero scribit. Ac primo quidem de L. Clodii Trib. pl. singulari & cognito in se Brutoque amore ac fide. Anno U. C. 710.

¹ Ἐμφατικώτερον] Luculentius, cum majori significatione.
² Dicam] Dicam in nullis invenitur MSS. & sane potest omitti, soletque non raro, sententia non modo non imminuta, sed etiam grata brevitate. Malasp.

non necessaria. Volo enim hoc testimonium tibi videri potius, quam epistolam. Ausus Antonii beneficio est: ejus ipsius beneficii magna pars³ a te est: itaque eum, salvis nobis, vellet salvum. In eum autem locum rem adductam intelligit (est enim, ut scis, minime stultus) ut utrique salvi esse non possint. Itaque nos mavult. De te vero amicissime & loquitur, & sentit. Quare, si quis secus ad te de eo scripsit, aut si coram locutus est, peto a te etiam atque etiam, mihi ut potius credas, qui & facilius judicare possum, quam ille nescio quis, & te plus diligo. Clodium tibi amicissimum existima, civemque talem, qualis & prudentissimus, & fortuna⁴ optima esse debet.

³ *A te est*] Quia tu simul cum Antonio beneficium illud in Clodium consulisti. Quod autem beneficium hoc fuit? forsitan ipse tribunatus: quem, Antonio consule, & Bruto pretore suffragantibus, obtinere facile potuit.

Manut.

⁴ *Fortuna optima*] Qui fortuna sunt deterrere, vetera odere, nova exoptant, ut ait Sallustius in Catilina. Ergo Clodius stabilem rempublicam cupit. *Idem.*

C I C E R O B R U T O S.

II. **S**CRIPTA & obsignata jam epistola, literæ mihi reditæ sunt a te, plenæ rerum novarum: maximeque mirabile, Dolabellam quinque cohortes misisse in Cherronesum. Adeone copiis abundat, ut is, qui¹ ex Asia fugere dicebatur, Europam appetere conetur? Quinque autem cohortibus² quidnam se facturum arbitratus est, cum tu eo quinque legiones, optimum equitatum, maxima auxilia haberes? quas quidem cohortes spero jam tuas esse, quoniam latro ille tam fuit demens. Tuum consilium vehementer laudo,

ARG. Respondet epistolæ de cohortibus quinque a Dolabella in Cherronesum misissis, epistole de clementiam miratur, & Bruti consilium de eo perseguendo laudat: in seditionis auctoribus dimitrendis clementiam Bruti reprehendit, & suas in Antonium invehivas defendit. *Anno U. C. 710.*

¹ *Ex Asia fugere*] Ex Asia cedentem Dolabellam, & in urbem Laodicam receptum, C. Cassius, cui Dolabella oppugnandi curam senatus mandaverat, cum XII. legionibus

obsedit. Appianus. *Man.*

² *Quidnam se*] *Man. Grut. quid se nam.*

³ *Cum tu eo*] Didum paulo durius videri potest: cum neque Cicero ipse eodem modo locutus alibi sit, neque quisquam, quod sciam, de his, qui optime Latine scripsisse existimantur. At si, eo haberes, ita accipias, quasi, *prope eum locum haberes*, ferri fortasse possit: ut genus loquendi, quale illud, sit, cum dicebant, *esse ad urbem*, hoc est *esse prope urbem*. *Manut.*

do, quod non prius exercitum Apollonia, Dyrrhachioque movisti, quam de Antonii fuga audisti, Bruti eruptione, populi Romani victoria. Itaque, quod scribis, postea statuisse te ducere exercitum in Cherronesum, nec pati, sceleratissimo hosti ludibrio esse imperium populi Romani, facis ex tua dignitate, & e republica. Quod scribis de seditione, quæ facta est in legione quarta: de Antonis, (in bonam partem accipies) magis mihi probatur militum severitas, quam tua. Te benevolentiam exercitus equitumque expertum esse, vehementer gaudeo. De Dolabella, ut scribis, si quid habes novi, facies me certior: in quo valde delector, me ante⁵ providisse, ut tuum judicium liberum esse cum Dolabella belli gerendi: & id valde pertinuit, ut ego tum intelligebam, ad rempublicam; ut nunc judico, ad dignitatem tuam. Quod scribis, me⁶ maximo otio egisse, ut insectarer Antonios, idque laudas: credo ita videri tibi: sed illam distinctionem tuam nullo pacto probo. Scribis enim, *acrius probibenda bella civilia esse, quam in superaros iracundiam exercendam*. Vehementer a te, Brute, dissentio: nec clementiæ tuæ concedo, sed salutaris severitas vincit inanem speciem clementiæ. Quod si clementes esse volumus, nunquam deerunt bella civilia. Sed de hoc tu videris. De me possum idem, quod Plautinus pater in Trinummo: *mibi quidem ætas acta ferme est: tua illuc refert maxime*. Opprimemini, (mihi crede) Bru-

⁴ *De Antonis*] Illam seditionem concitavit C. Antonius Marci frater, cum esset in potestate Bruti. Itaque explano, *de Antonis*, de partibus Antoniorum fratrum sublevandis. Quod autem inserit, *magis mihi probatur militum severitas: quam tua*; significat id, quod a Dione scriptum legitur; cum milites ipsi, qui seditionem fecerant, ut delictum suum quodammodo corrigerent, seditionis auctores occiderunt, quatuordecimque etiam & legatos C. Antonii ad necem deposuerunt: quos Brutus, ad clementiam magis, quam ad severitatem, propensus, navibus impositos, quasi mox mari demersurus, male de se meritis servavit. Ipsaque etiam Antonio, cujus opera bis jam constata seditio erat, iterum pepercit. Minor autem, quid sibi voluerint, qui hoc lo-

co pro Antonis *Catonis*, & nullo sensu, & contra veterum liberum fidem, reposuerunt. *Manut.* Fortasse, *de C. Antonio*. Nam cum hic de seditione quæ in legionibus Macedonicis commota est, sermo sit: de Antonis, nisi de Cajo scribi seditionis auctore, alienum est. *Malsp.*

⁵ *Providisse*] Operam delisse, & a senatu impetrasse, ut decreta nostra ne expectares, ipse ad arbitrium tuum, uti res posset videretur, bellum administrares. *Man.*

⁶ *Maximo otio*] Ita veteres libri, sine dubio mendose. Quid enim elicitur sententiæ? Ego mallem, *maximo animo*, non omnino procul a veteri scriptura. *Man.* Idem alias edidit, *maximo animo*: ac postea Lamb. *maximo odio*. Sed in Palatinis quatuor hæret Victoriana lectio.

Brute, nisi providetis. Neque enim populū semper eundem habebitis, neque senatum, neque senatus ducem. Hæc ex oraculo Apollinis Pythii edita tibi puta. Nihil potest esse verius. xiv Kal. Majas.

M. T. CICERO M. BRUTO S.

III. **N**OSTRÆ res meliore loco videbantur. Scripta enim ad te certo scio, quæ gesta sunt. Quales tibi sæpe scripsi consules, tales extiterunt. Cæsaris vero pueri mirifica indoles virtutis. Utinam tam facile eum florentem & honoribus, & gratia regere, ac tenere possimus, quam facile adhuc tenuimus! Est omnino illud difficilius: sed tamen non diffidimus. Persuasum est enim adolescenti, & maxime per me, ejus opera nos esse salvos: & certe, nisi in Antonium ab urbe avertisset, periissent omnia. Triduo vero, aut quatruiduo ante hanc rem pulcherrimam, timore quodam percussa civitas tota ad te se cum conjugibus & liberis effundebat. Eadem recreata a. d. xii Kal. Majas, te huc venire, quam se ad te ire malebat. Quo quidem die, magnorum meorum laborum multarumque vigiliarum fructum cepi maximum, si modo est aliquis fructus ex solida veraque gloria. Nam tantæ multitudinis, quantam capit urbs nostra, concursus est ad me factus. Ea cum usque in Capitolium deductus, maximo clamore atque plausu in Rostris collocatus sum. Nihil est in me inane: neque enim debet: sed tamen omnium ordinum consensus, gratiarum actio, gratulatioque, me commovet, propterea quod popularem me esse in populi salute, præclarum est. Sed hæc te malo ab aliis

ARG. Octavianum laudat, & læticiam Romæ e victoria Consulū, & D. Bruti ortam commemorat. Liberalitatem ejus in seditionis auctoribus reprehendi Romæ, & omnes Antonianos hostes judicatos esse scribit. Anno U. C. 710.

¹ *Gesta sunt*. Ad Mutinam; cum duo consules, Pansa & Hirrius, & pro prætore Cæsar Octavianus cum Antonio pugnavant.

Manuit in.

² *Hanc rem*. Pugnam Mutinensem. Idem.

³ *Effundebat*. Cum ad te in Macedoniam trajicere decrevisset, si Antonius pugna vicisset. Idem scribit ad C. Cassium: *Omnia opinione cursum ad vos*. Fam. XII. 6. *Idem*.

⁴ *In Rostris*. Ut inde Pansa literas de victoria recitaret. Quod ab ipso factum tradit Appianus lib. III. *Idem*.

aliis audire. Me velim de tuis rebus consiliique facias diligentissime certiolem: illudque consideres, ne tua liberalitas dissolutior videatur. Sic sentit senatus, sic populus Romanus, nullos unquam hostes digniores omni supplicio fuisse, quam eos cives, qui hoc bello contra patriam arma ceperunt: quos quidem ego omnibus sententiis ulciscor & persequor, omnibus bonis approbantibus. Tu quid de hac re sentias, tui judicii est. Ego sic sentio, trium fratrum unam & eandem esse causam. Consules duos, bonos quidem, sed duntaxat bonos, amisimus. Hirrius quidem in ipsa victoria occidit, cum paucis diebus magno prælio ante vicisset. Nam Pansa fugerat, vulneribus acceptis, quæ ferre non potuit. Reliquias hostium Brutus persequitur, & Cæsar. Hostes autem omnes judicati, qui M. Antonii sectam secuti sunt. Itaque id senatus-consultum plerique interpretantur, etiam ad tuos sive captivos, sive dedititios pertinere. Equidem nihil disserui durius, cum nominatim de C. Antonio decernerem, quod ita statueram, a te cognoscere causam ejus senatum oportere. x Kal. Majas.

⁵ *Audire*. Omittunt Vich. Man. Lamb.

C. Antonium redit. Fuit enim gravissimum Ciceronis odium in Antonios. Adjungit autem, sive dedititios, quia non prælio captus erat C. Antonius a Bruto, sed se ipse dederat. Leniores autem in dedititios, quam in captivos, debemus esse. Sed omnium eandem esse causam Cicero volebat. *Idem*.

⁷ *Siue captivos, siue dedititios*. Rursus ad

BRUTUS CICERONIS.

IV. **Q**UANTA sim læticia affectus, cognitis rebus tui nostri & consulū, facilius est tibi existimare, quam

ARG. Respondet superiori epistolæ, & reprehensionem nimiam in C. Antonium clementiam diluit. Monet ne nimis honoribus Octavianum tribuendis malum exemplum inducatur, quo regnandi cupiditas abutatur, atque illis ita regnandi occasio detur, quod Bruti nostri, et consulū Decimij Bruti, & Hirrii, & Pansæ, consulū; qui An-

tonium pugna vicerant. Et observandum, cum ejus particeps victoria Cæsar Octavianus fuisset, tamen hic a Bruto non nominatum, qui cum & ut Cæsaris filium odio prosequeretur, & pugnare contra Antonium non tam pro re, ut videbatur, quam prius vehementer timere ostendit. Anno U. C. 710.

¹ *Bruti nostri, et consulū*. Decimij Bruti, & Hirrii, & Pansæ, consulū; qui An-

Manutius.

quam mihi scribere. Cum alia laudo, & gaudeo accidisse, tum quod Bruti eruptio non solum ipsi salutaris fuit, sed etiam maximo ad victoriam adjumento. Quod scribis, trium Antoniorum unam atque eandem causam esse: quid ego sentiam, mei iudicii esse: statuo nihil, nisi hoc: Senatus aut populi Romani iudicium esse de iis civibus, qui pugnantes non interierint. At hoc ipsum, inquit, inique facis, qui hostilis animi in rempublicam homines, cives appelles. Immo iustissime. Quod enim nondum senatus censuit, nec populus Romanus iussit, id arroganter non præiudico, neque revoco ad arbitrium meum. Illud quidem non mutuo, quod ei, quem me occidere res non coegit, neque crudeliter quidquam eripui, neque dissolute quidquam remis; habuique in mea potestate, quoad bellum fuit. Multo quidem honestius iudico, magisque quod concedere possit respublica, miserorum fortunam non insectari, quam infinitè tribuere potentibus, quæ cupiditatem & arrogantiam incendere possint. Quæ in re, Cicero, vir optime ac fortissime, mihi que merito & meo nomine & republicæ carissime, nimis credere videris spei tuæ: statimque, ut quisque aliquid recte fecerit, omnia dare ac permittere. Quasi non liceat traduci ad mala consilia corruptum largitionibus animum. Quæ tua est humanitas, æquo animo te moneri patieris, præsertim de communi salute: facies tamen, quod tibi visum fuerit: etiam ego, cum me docueris. Nunc, Cicero, nunc agendum est, ne frustra oppressum esse Antonium gavisi simus, neu semper primi cuiusque mali excidendi causa sit,

ut

¹ *Quidquam eripui*] Ornamenta militaria illi reliquerat. Plutarchus. *Idem.*

² *Dissolute*] Neque crudelis in eripiendo fuit, neque dissolutus in remittendo: custodivi enim illum diligenter. *Idem.*

³ *Quoad bellum fuit*] In Italia. Quasi nunc, M. Antonio desicto, bellique timore sublato, de Cajo dimitto, aut certe Romanam mittendo Brutus cogitet. Quem tamen non multo post, cum de Ciceronis & Decimi Bruti nec cognovisset, occidit iussit. Plutarchus. *Idem.*

⁴ *Infinite*] Man. Lamb. *infinita.*

⁵ *Tribuere potentibus*] Aculeus in Cicerone, qui Octavianum honoribus extraordinariis ornabat. *Manut.*

⁶ *Largitionibus*] Est hic *largitio*, in tribuendis honoribus nimia liberalitas. Nam *largitio pecunie* locum hic habere non videtur. *Idem.*

⁷ *Excidendi causa sit, ut aliud renascatur*] Obscure dictum ac intellectu difficile, ut minus equidem mirer, Bruti sensum nonnquam, ne ipsum quidem Ciceronem assequi potuisse. Veruntamen loci huius, si quis est, hic mihi videtur. Nunc canda opera est. Ci.

ut aliud renascatur illo pejus. Nihil jam neque opinantibus, aut patientibus nobis aduersi evenire potest, in quo non cum omnium culpa, tum præcipue tua futura sit: cuius tantam auctoritatem senatus ac populus Romanus non solum esse patitur, sed etiam cupit, quanta maxima in libera civitate unius esse potest: quam tu non solum bene sentiendo, sed etiam prudenter, tueri debes. Prudentia porro, quæ tibi superest, nulla abs te desideratur, nisi modus in tribuendis honoribus. Aliâ omnia sic abunde adsunt, ut cum quolibet antiquorum comparari possint. Unum hoc, grato animo liberalique profectum, cautiorem ac moderatiorem liberalitatem desiderat. Nihil enim senatus cuiquam dare debet, quod male cogitantibus exemplo, aut præsidio sit. Itaque timo de consulatu, ne Cæsar tuus alius se ascendisse putet decretis tuis, quam inde, si consul factus sit, descenditur. Quod si Antonius ab alio relicto regi instrumentum occasionem regnandi habuit: quonam animo fore putas, si quis auctore, non tyranno interfecto, sed ipso senatu, putet se imperia qualibet concupiscere posse? Quare tum & felicitatem & providentiam laudabo tuam, cum exploratum habere cœpero, Cæsarem honoribus, quos acceperit, extraordinariis fore contentum. Alienæ igitur, inquit, culpæ me reum facies? Prorsus alienæ, si provideri potuit, ne existet.

Tom. IX.

O

ret.

Cicero, ne dum malum parum alie excidimus, semper nobis causa sit, hoc est, materia restet excidendi, ita ut nostra culpa aliud renascatur illo pejus. Hoc est, sic Antonii excidenda tyrannis est, ut ne ea in Octaviano renascatur. Renascatur autem sine dubio, si ei immodica concedamus. Translatio ab odiosis plantis sumpta est, quæ nisi radicibus excidantur, repullulant. *Malasp.*

⁸ *Neque opinantibus*] Non opinantibus. Veteres libentius dicebant *neque opinanti*, quam *non opinanti*. *Manut.*

⁹ *Possunt*] Ita Man. & Lamb. alii post *Possunt*, addunt, *vis virtutes*.

¹⁰ *Itaque timo*] Sensus hic est. Cum vestris decretis honorem prætoris contra leges habuerit, venor ne putet se alius ascendisse, cum ad hos extraordina-

rios honores ascendit, quam sit ascendurus, si inde ad consulatum ascendit. Plus enim est ex privato loco ad prætorium ascendere, quam ex prætorio ad consulatum; cum præsertim Octavium annum ageret XIX, cum prætorum iura consecutus est. *Timeo*, inquit, ne plus putet esse, quod iam habet, quam quod habendum restat; ideoque in consulatu cupiditatem facile veniat. Quod ita contigit. Nam Octavius, consulibus ad Martinum occisis, consul fieri voluit: quod cum non imperasset, iratus quasi ob ignominiam, prodita resp. causa cum Antonio ac Lepido societatem inivit. Placet igitur legi, ascenditurum pro descenditurum. Alioqui cum satis erit perplexa, tum inepta quoque videbitur sententia. *Manut.*

¹¹ *De consulatu*] Facrus deiebat. *Ursin.*

ret. Quod utinam inspectare possis timorem de illo meum! His literis scriptis, te consulem factum audivimus. Tum vero incipiam proponere mihi rempublicam justam, & jam suis nitentem viribus, si istuc videro. ¹³ Filius valet, & in Macedonia cum equitatu præmissus est. Idibus Majis, ex castris.

¹³ Filius] Filium Ciceronis, qui Ahe- abduxit, & equitibus præfecit. Fam. lib. nis philosophiæ operam dabat, Brutus secum XII. epist. 14. Dio, Plutarchus. *Manutius.*

C I C E R O B R U T O S.

V. ANTE diem v Kal. Majas cum de iis, qui hostes judicati sunt, bello persequendis, sententiâ diceretur, dixit Servilius etiam de ² Ventidio, & ut Cassius persequeretur Dolabellam. Cui cum essem assensus, decrevi hoc amplius, ut tu, si arbitrare utile, eque republica esse, persequerere bello Dolabellam: si minus id commodo reipublica facere posses, sive non existimares e republica esse, ut in ³ istis locis exercitum contineres. Nihil honorificentius potuit facere senatus, quam ut tuum esset judicium, quid maxime conducere reipublicæ tibi videretur. Equidem sic sentio, si mantum habet, si castra, si ubi consistat uspiam Dolabella; ad fidem & ad dignitatem tuam pertinere, eum persequi. De Cassii nostri copiis nihil sciebamus: neque enim ab ipso ullæ literæ, neque nuntiabatur quidquam, quod certo haberemus. Quantopere autem interfuit opprimi Dolabellam, profecto intelligis; tum ut sceleris poenas persolverat, tum ne sit, quo se latronum duces ex Mutinensi fuga conserant.

ARG. Scribit a senatu permissum esse arbitrio Bruti rem de Dolabella persequendo, de eaque suum consilium ostendit: filium suum se velle in collegium Pontificum minorum absentem cooperari, idque per leges Domitiam & Juliam fieri posse demonstrat; de quo sententiam Bruti scire cupit. Anno U. C. 710.

¹ Servilius etiam de Ventidio] Servilius Thaurici filius, is, qui C. Cæsaris collega fuerat in consulatu. *Manut.*

² Ventidio] Baïso Mutione, qui ex humili admodum fortuna ad consulatum est euectus, primisque Romanorum de Particis triumphum duxit. Gellius lib. XV. cap. 4. *Idem.*

³ Istis locis] Ubi esset. Nam, utrum in Macedonia esset, necne, fortasse ignorabatur. Non erat certe, cum epistolam proximam superiorem scripsit: eum dicat a se filium Ciceronis in Macedonia cum equitatu esse præmissum. *Idem.*

rant. Atque hoc mihi jam ante placuisse, potes ex superioribus meis literis recordari. Quanquam tum & fugæ portus erat in tuis castris, & subsidium salutis in tuo exercitu. Quo magis nunc liberati (ut spero) periculis, in Dolabella opprimendo occupati esse debemus. Sed hæc cogitabis diligentius, statues sapienter. Facies nos, quid constitueris, & quid agas, (si tibi videbitur) certiores. Ciceronem nostrum in ⁴ vestrum collegium cooptari volo. Existimo omnino absentium rationem, sacerdotum comitiis posse haberi: nam etiam factum est antea. Cajus enim Marius, cum in Cappadocia esset, lege Domitia factus est augur: nec, quo minus id postea liceret, ulla lex sanxit. Est etiam in lege Julia, quæ lex est de sacerdotis proxima, his verbis, *Qui poterit, cuiusve ratio habebitur.* Aperte indicat, posse rationem haberi, etiam non præsentis. Hac de re scripsi ad eum, ut tuo iudicio uteretur, sicut in rebus omnibus. Tibi autem statuendum est ⁵ de Domitio, & de Catone nostro. Sed quamvis libeat absentis rationem haberi, tamen omnia sunt præsentibus faciliora. Quod si statueris in Asiam tibi eundem, nulla erit ad comitia nostros arcessendi ⁶ facultas. Omnino, Panfa vivo, celeriora omnia putabamus: statim enim ⁷ collegam sibi interrogasset: deinde ante prætoriam, ⁸ sacerdotum comitia fuissent. Nunc ⁹ per auspicia longam moram video. Dum enim unus erit patricius magistratus, auspicia ad patres redire non possunt. Magna sane perturbatio. Tu tota de re quid sentias, velim me facias certiores. III Nonas Majas. Vale.

⁴ Vestrum collegium] Pontificum minorum. Pontifex enim erat Brutus. *Idem.*

⁷ Collegam] In locum Hirrii. *Idem.*

⁵ De Domitio, & de Catone nostro] Altero L. Domitii Ahenobarbi, altero M. Catonis Uticensis filio, utroque arctissima affinitate Brutum attingente. Nam duas Portias, Uticensis filias, alteram Ahenobarbus in matrimonio habuerat, alteram Brutus habebat. *Manutius.*

⁶ Facultas] Quam nobis omnem auferret locorum longinquitas. *Idem.*

⁸ Sacerdotum] Hæc non, ut magistratum quotannis, sed, cum subrogandus aliquis esset in demortui locum, habebatur.

⁹ Per auspicia] Quæ ad patricios magistratus pertinebant, nec ad senatum, nisi cum ii non essent, transferri poterant. *Idem.*

BRUTUS CICERONI S.

VI. **N**OLI expectare dum tibi gratias agam. Jampridem hoc ex nostra necessitudine, quæ ad summam benevolentiam pervenit, sublarum esse debet. Filius tuus a me abest. In Macedonia congregiemur. Jussus est enim Ambracia ducere equites per Thessaliam, & scripsi ad eum ut mihi Heracleam occurreret. Cum eum videro, quoniam nobis permittis, communiter constituemus de reditu ejus ad petitionem, aut ad commendationem honoris. Tibi Glycona, medicum Panfæ, qui sororem Achilleos nostri in matrimonio habet, diligentissime commendo. Audimus eum venisse in suspensionem Torquato de morte Panfæ, custodiri que ut parricidam. Nihil minus credendum est. Quis enim majorem calamitatem morte Panfæ accepit? Præterea est modestus homo & frugi: quem ne utilitas quidem videatur impulsura fuisse ad facinus. Rogo te, & quidem valde rogo, (nam Achilleus noster non minus, quam æquum est, laborat) eripias eum ex custodia, conservetque. Hoc ego ad meum officium privatarum rerum, æque atque ullam aliam rem, pertinere arbitror. Cum has ad te scriberem literas, ab Satrio legato C. Trebonii reddita est mihi epistola a Tullio & Dejotaro, Dolabellam cæsum, fugatumque esse. Græcam epistolam tibi misi Cycheri cujusdam, ad Satrium missam. Flavius noster de controversia, quam habet cum Dyrhachinis hereditariam, supplicat te judicem. Rogo te, Cicero,

ARG. Respondet epistola superiori: Glycona medicum Panfæ, ut e custodia eripiat, rogat: Flavius, qui cum Dyrhachinis litem habebat, commendat, & de Dolabella fugato cæsoque certiorum facit. *Anno U. C. 710.*

1 *Aut ad commendationem honoris*] Ut, si, comitia sacerdotum essent, peteret: si non essent, honorem suum ad insequentis anni comitia commendaret: quibus absens peteret, ne abesset ab exercitu, tam necessario reip. tempore. *Manus.*

2 *In suspensionem*] Legimus & apud Suetonium, suspectam Panfæ mortem fuisse, me-

dicumque Glyconem custoditum esse, quasi venenum vulneri indidisset. Quod & Tacitus lib. 1. significat. *Idem.*

3 *Torquato*] Cur Torquato potissimum? quia Panfæ quæstor fuerat, ut ex Appiano cognovimus. *Idem.*

4 *Achilleus*] Pro Achille: ad Græcam infestandi rationem, ut cum dixit, *Achilleos nostri*. *Idem.*

5 *Tullio*] Tullio Cimbro, qui Bithyniam administrabat. *Dio*, lib. 47. *Appianus*, lib. 3. *Plus*. in Bruto. *Idem.*

ro, & Flavius rogat, rem conficias. Quin ei, qui Flavium fecit heredem, pecuniam debuerit civitas, non est dubium: neque Dyrhachini infitiantur: sed sibi donatum æs alienum a Cæsare dicunt. Noli pati a necessariis tuis necessario meo injuriam fieri. xvii Kal. Jun. Ex castris ad imam Candaviam.

6 *Candaviam*] Cujus montes Dyrhachio LXXX distare, Plinius tradit. *Idem.*

BRUTUS CICERONI S.

VII. **L**UCIUS Bibulus quam carus mihi esse debeat, nemo melius judicare potest, quam tu: cujus tantæ pro republica contentiones, sollicitudinesque fuerunt. Itaque vel ipsius virtus, vel nostra necessitudo debet conciliare te illi: quo minus multa mihi scribenda esse arbitror. Voluntas enim te movere debet nostra, si modo justa est, aut pro officio necessario suscipitur. In Panfæ locum petere constituit. Eam nominationem a te petimus. Neque conjunctiori dare beneficium, quam nos tibi sumus; neque digniorem nominare potes, quam Bibulum. De Domitio & Apulejo quid attinet me scribere, cum ipsi per se tibi commendatissimi sint? Apulejum vero tu tua auctoritate sustinere debes. Sed Apulejus in sua epistola celebrabitur. Bibulum noli dimittere ex sinu tuo tantum jam virum, ex quanto, crede mihi, potest evadere, qui vestris paucorum respondeat laudibus.

ARG. L. Bibulum ut in Panfæ locum nominet, ac Pontifex minor creetur, rogat. *Anno U. C. 710.*

1 *Bibulus*] Bruti privignus. Fuit enim M. Calpurnii Bibuli, qui C. Cæsaris collega fuerat in consulatu, ex Porcia filius: quæ post obitum prioris viri Bruto nupsit. *Manus.*

2 *Peteret*] Ut pontifex minor creetur.

3 *Celebrabitur*] Laudabitur a me, tibi que commendabitur. Quasi dicat: sed hæc epistola Bibuli solum causa scripta est: neminem admisceo. *Idem.*

4 *Ex quanto*] Ex tanto viro, quantus jam est, facile potest evadere, qui vestras paucorum laudes assequatur. *Idem.*

CICERO BRUTO S.

VIII. **M**ULTOS tibi commendavi, & commendem necesse est. Optimus enim quisque vir & civis maxime sequitur iudicium tuum, tibi que omnes fortes viri navare operam & studium volunt: nec quisquam est, quin ita existimet, meam apud te & gratiam & auctoritatem valere plurimum. Sed G. Nasennium, municipem Sueslanum, tibi ita commendo, ut neminem diligentius. Gretensi bello, Metello imperatore, octavum principem duxit: postea in re familiari occupatus fuit. Hoc tempore, cum reipublicæ partibus, tum tua excellenti dignitate commotus, velle per te aliquid auctoritatis assumere. Fortem virum, Brute, tibi commendo, frugi hominem, &, si quid ad rem pertinet, etiam locupletem. Pergratum mihi erit, si eum ita tractaris, ut merito tuo mihi gratias agere possit. Vale.

¹ Octavum principem] In quavis legione erant, ætas prima, Hastatorum; altera, Principum; tertia, Triariorum. Quæ, Velitibus exceptis, dividebantur singulis in decem centurias, qui & manipuli dicebantur. Prima Hastatorum centuria; primus Hastatus, secunda, secundus, & eodem modo usque ad decimam vocabatur. Sic primus Princeps, secundus Princeps. Primus autem

Triarius non dicebatur; sed primus pilus. Centuriones autem, centurio primi Hastati, centurio primi Principis, centurio primi Veliti. Velites autem in centurias non dividebantur, ut Polybius lib. VI. docet. Nasennius igitur octavum principem; id est octavam centuriam Principum, duxerat sub Metello. Scripta eodem U. C. Anno 710. Manut.

CICERO BRUTO S.

IX. **F**UNGERER officio, quo tu functus es² in meo luctu, teque per literas consolaber, nisi scirem, his remediis, quibus meum dolorem tu levasses, te in tuo non egere: ac velim facilius, quam³ tunc mihi, nunc tibi tute

ARG. Brutum, de re, necium eruditi qua, exquisita arte consolatur, & ad fortitudinem cohortatur. Anno U. C. 710.

¹ Officio] Affequi non possum, qua in tantam iacturam fecisset Brutus, aut quod accepisset tantum vulnus, ut hac tam exquisita consolatione indigeret. Man. Quid,

quod Manutius in *epist. 6. lib. XIII. ad Att.* cum has ipsas literas laudaret, Brutum, inquit, Cicero solatur in morte matris? Rursus tamen de Bruti matre agitur infra, ep. 12a. *Officium.*

² In meo] In obitu Tulliolæ. Idem.

³ Tunc mihi] Lamb. tunc ego mihi.

medeare. Est enim alienum tanto viro, ut es tu, quod alteri præceperit; id ipsum facere non posse. Me quidem cum rationes, quas collegeras, tum auctoritas tua a nimio more deterruit. Cum enim mollius tibi ferre videret, quam deceret virum, præsertim eum qui alios consolari solet; accusasti me per literas gravioribus verbis, quam tua consuetudo ferebat. Itaque iudicium tuum magni æstimans, idque veritus, me ipse collegi: & ea, quæ didiceram, legeram, acceperam, graviora duxi, tua auctoritate addita. Ac mihi tum, Brute, officio solum erat & naturæ, tibi nunc populo & scenæ (ut dicitur) serviendum est. Nam cum in te non solum exercitus tui, sed omnium civium ac pene gentium conjecti oculi sint, minime decet, propter quem fortiores ceteri sumus, eum ipsum animo debilitatum videri. Quam ob rem accepisti tu quidem dolorem; id enim amisisti; cui simile in terris nihil fuit: & est dolendum in tam gravi vulnere, ne id ipsum, carere omni sensu doloris, sit miserius, quam dolere: sed, ut modice, ceteris utile est, tibi necesse est. Scriberem plura, nisi ad te hæc ipsa nimis multa essent. Nos te, tuumque exercitum expectamus: sine quo, ut reliqua ex sententia succedant, vix satis liberi videmur fore. De tota republica plura scribam, & fortasse jam certiora, his literis, quas Veteri nostro cogitabam dare.

⁴ Ne id ipsum] Nam, ut scripsit in IV. *tatis est in animo, stuporis in corpore.* Manut. Tulculana, id ipsum nihil dolere, immantissimè. ⁵ Veteri] Antistio, de quo infra.

CICERO BRUTO S.

X. **N**ULLAS adhuc a te literas habebamus: ne famam quidem, quæ declararet, te, cognita senatus¹ auctoritate, in Italiam adducere exercitum: quod ut faceres, idque

ARG. Quomodo bellum ad Mutinam geratur, & quid de Octaviano vereatur, totumque reip. statum perscribit, hortaturque ut ex senatus auctoritate celeriter cum exercitu in Italiam veniat. Anno U. C. 710.

¹ Auctoritate] Occisus consilibus ad Mutinam, Octaviani potentiam senatus suspensa.

tam habere cepit, præsertim cum is, ut alteri e consilibus sufficeretur, postularet. Itaque Brutum e Græcia decreto revocavit, sed frustra. Nam, inter Antonium, Lepidum, Octavianum conspiratione contra rempublicam, triumvirorum armis oppressa sunt omnia. Manut.

idque maturares, magnopere desiderabat respública. Ingravescit enim in dies intestinum malum; nec externis hostibus magis, quam domesticis, laboramus: qui erant omnino ab initio belli, sed facilius frangebantur. Erectior senatus erat, non sententiis solum nostris, sed etiam cohortationibus excitatus. Erat in senatu satis vehemens & acer Panfa, cum in ceteros hujus generis, tum maxime in ² Socerum: cui consuli non animus ab initio, non fides ad extremum desuit. Bellum ad Mutinam gerebatur, nihil ut in Cæsare reprehenderes; nonnulla in Hirtio. Hujus belli fortuna, ut in secundis, fluxa: ut in adversis, bona. Erat vitrix respública, cæsis Antonii copiis, ipso expulso a Bruto. Deinde ita multa peccata, ut quodammodo victoria excideret e manibus: perterritos, inermes, faucios non sunt nostri duces persecuti: datumque Lepido tempus est, in quo levitatem ejus, sæpe perspectam, majoribus in malis experiremur. Sunt exercitus boni, sed rudes, Bruti, & Planci. Sunt fidelissima, & maxima auxilia Gallorum. Sed Cæsarem meis consiliis adhuc gubernatum, præclara ipsum indole, admirabilique constantia, improbissimis literis quidam fallacibusque interpretibus, ac nuntiis impulerunt in spem certissimam consulatus. Quod simulatque sensi; neque ego illum absentem literis monere destitui, nec accusare præsentem ejus necessarios, qui ejus cupiditati suffragari videbantur: nec in senatu sceleratissimorum consiliorum fontes aperire dubitavi: nec vero ulla in re meminimus, aut senatum meliorem, aut magistratus. Nunquam enim in honore ³ extraordinario potentis hominis, vel potentissimi potius (quando quidem potentia jam in vi posita est, & armis) accidit, ut nemo tribunus plebis, nemo alio magistratu, nemo privatus, auctor existeret. Sed in hac constantia, atque virtute, erat tamen sollicita civitas. Illudimur enim

² Socerum] Nisi me conjectura fallit, Panse socer fuit Q. Fufius Calenus. Conjecturam inde duco, quod cum video (Philippica VIII. & X.) a Panfa consule sententiam primum rogari; qui tamen neque dum consul fuerat, neque Ciceroni certe rebus gestis, & meritis in temp. antecelabat.

Ut hoc ei deferre honoris, nisi propinquitate moveretur, Panfa non debuerit. Idem.

³ Extraordinario] Ideo quia consulatum nemo inibat, nisi annum ætatis quadragesimum tertium absolvisset. Extra ordinem quandoque junioribus ea dignitas demandabatur. Manut.

enim, Brute, cum militum ⁴ deliciis, tum imperatoris ⁵ insolentia. Tantum quise se in respública posse postulat, quantum habet virium. Non ratio, non modus, non lex, non mos, non officium valet: non judicium, non existimatio civium, non posteritatis verecundia. Hæc ego multo ante prospiciens fugiebam ex Italia, tum cum me ⁶ vestrorum editorum fama revocavit. Incitavisti vero tu me, Brute, Veliæ. Quanquam enim dolebam in eam me urbem ire, quam tu fugeres; qui eam liberavisses, quod mihi quoque quondam acciderat, periculo simili, casu tristiore: perrexi tamen, Romamque perveni, nulloque præsidio quatefecerunt Antonium: contraque ejus arma nefanda, præsidia, quæ oblata sunt, Cæsaris consilio & auctoritate firmavi. Qui si fterit idem, mihi que paruerit: satis videmur habituri præsidii. Sin autem impiorum consilia plus valuerint, quam nostra; aut imbecillitas ætatis non potuerit gravitatem rerum sustinere; spes omnis est in te. Quam ob rem advola, obsecro, atque eam respúblicam, quam virtute atque animi magnitudine magis, quam eventis rerum, liberaisti, exitu libera. Omnis omnium concursus ad te futurus est. Hortare idem per literas Cassium. Spes libertatis nusquam, nisi in vestrorum castrorum ⁷ præsidio est. Firmos omnino & duces habemus ab ⁸ occidente, & exercitus. Hoc adolescentis præsidium equidem adhuc firmum esse confido: sed ita multi labefactant, ut, ne moveatur, interdum extimescam. Habes totum respúblicæ statum: qui quidem tum erat, cum has literas dabam. Velim deinceps meliora sint: sin aliter fuerit (quod dii omen avertant!) P

Tom. IX.

⁴ Deliciis] Igitur, perniciofa licentia, qua sibi eorum animos imperator devinxit. Idem.

⁵ Insolentia] Qui ex victoria ita insolens est factus, ut consulatum audeat postulare. Idem.

⁶ Vestrorum] Bruti, & Cassii: de quibus Phil. t. Idem.

⁷ Præsidio] Principis, esse video in antiquis libris: quos ego libenter sequi soleo. Hic tamen teneo me paulisper. Nam est, principia, locum in castris fuisse, non ignoro: mihi tamen nove, nec satis ad expri-

mendam sententiam accommodate dictum videtur. Cur enim, in principis vestrorum castrorum, potius quam, in vestris castris? quibus in totis certe, hoc est, in universo Bruti exercitu, non in principis, hoc est, in parte aliqua, spes erat posita libertatis. Præsidio, vel unus antiquus liber si haberet, probarem multo magis, quam, principis. Eset aperta sententia, esset utilitata locutio. Manut. Testatur Gruterus legi præsidio in Pal. &

⁸ Occidente] In Hispania. Manut.

reipublicæ vicem dolebo, quæ immortalis esse debebat. Mihi quidem quantum reliqui est?

BRUTUS CICERONI S.

XI VETERIS Antistii talis animus est in rempublicam, ut non dubitem, quin & ¹ in Cæsare & Antonio se praestaturus fuerit acerrimum propugnatorem communis libertatis, si occasione potuisset occurrere. Nam qui in Achaja congressus, P. Dolabella milites atque equites habente, quodvis adire periculum, ex insidiis paratissimi ad omnia latronis, maluerit, quam videri aut coactus esse pecuniam dare, aut libenter dedisse homini nequissimo, atque improbissimo: is nobis ultro & pollicitus est, dedit ² H-S xx ex sua pecunia: & quod multo carius est, seipsum obtulit, & conjunxit. Huic persuadere cepimus, ut imperator in castris remaneret, remque publicam defenderet. Statuit ³ eundum sibi, quoniam exercitum dimisisset. Statim vero rediturum ad nos confirmavit, ⁴ legatione suscepta, nisi pratorum comitia habituri essent ⁵ consules. Nam illi ita sentienti de republica magnopere auctor fui, ne differret tempus petitionis suæ. Cujus factum omnibus gratum esse debet, qui modo judicant, hunc exercitum esse rempublicæ; tibi tanto gratius, quanto

ARG. Veteris Antistii animus in rempublicam laudat, & ipsius petitionem praturæ ut adjuvet, caterisque in rebus eum complectatur, rogat. Anno U. C. 710.

¹ In Cæsare] Fuit, cum Cæsaris nomine Octavianum acciperem: nunc aliter sentio. Nam neque de Octaviano temp. defendente, neque de eodem oppugnanter accipi potest. Defensio nondum eius ulla fuerat, neque fuit ante Mutinensem pugnam: oppugnatio item nulla, nisi post Antonium ad Mutinam fugatum. Ergo de Octaviano, non est ut possimus intelligere. De Cæsare dilatatore dictum potius videtur. Hic enim primus, post eum Antonius temp. oppugnavit. Quod autem inferitur, si occasione paratissimos occurrere; id non eo refero, ut eius belli, quod C. Cæsar contra communem libertatem gessit, brevitate exclusum Antistrium a navanda reip. opera existimem: (non

enim aut laboris, aut temporis parum in eo Cæsar consumpsit) verum, quia voluerit quidem, sed ideo non potuerit, quia voluntatem minime subsecuta sit occasio. Ideo enim occasione occurrere non potuit, quod ea seculi illi non obtulit. Non igitur ei tempus, non voluntas, sed res ipsa defuit. Manut.

² H-S XX] Non viginti festeriorum militum, quod Bruto exercitus habenti minimum subsidium fuisset; sed vicies festeriorum. Idem.

³ Eundum] Romam. Idem.

⁴ Legatione] Libera: quam senatus dabit. Idem.

⁵ Consules] Apparet, aut hanc epistolam ante motum Hirtii & Panse scriptam esse, aut Brutum, cum scripsit, Mutinensis praesidium nuncium nondum accepisse. Idem.

& majore animo gloriaque libertatem nostram defendis: & dignitatem, si contigerit nostris consiliis exitus, quem optamus, perfunderis. Ego etiam, mi Cicero, proprie familiariterque te rogo, ut Veterem ames, velisque esse quam amplissimum: qui etsi nulla re deterreret a proposito potest, tamen excitari tuis laudibus indulgentiaque poterit, quo magis amplexetur ac tueatur iudicium suum. Et mihi gratissimum erit. Vale.

6 Dignitatem perfunderis] Quanto major tua dignitas futura est. Sic Terentius, quo participio & Cicero ipse usus est. Et, frater, Plautus cum quæto casu usus est. Idem.
7 Perfunderis] Lamb. perfunderis; & illud Lucretii (III. 969.) adducit, Omnia hoc significare possit: nec usquam a veteribus ad hanc sententiam usurpatur. Malim, non ita magna literarum mutatione, dignitatem perfunderis. Quo participio & Cicero ipse usus est. Et, frater, Plautus cum quæto casu usus est. Idem.

CICERO BRUTO S.

XII. ETSI daturus eram Messalæ Corvino continuo literas, tamen Veterem nostrum ad te sine literis meis venire nolui. Maximo in discrimine respública, Brute, versatur, victoresque rursus decertare cogimur. Id accidit M. Lepidi scelere & amentia. Quo tempore, cum multa propter eam curam, quam pro republica suscepi, graviter ferrem; tum nihil tui gravius, quam me non posse ¹ matris tuæ precibus cedere, non fororis. Nam tibi, quod mihi plurimum est, facile me satisfacturum arbitrabar. Nullo enim modo poterat causa Lepidi distingui ab Antonio: omniumque iudicio etiam durior erat, quod, cum honoribus amplissimis a senatu esset Lepidus ornatus, tum etiam paucis ante diebus præclaras literas ad senatum misisset; repente non solum recepit reliquias hostium, sed bellum acerrimum terra marique gerit: cujus exitus qui futurus sit, incertum est. Itaque cum rogamur, ut misericordiam liberis ejus impertiamus, nihil as-

P 2

fer-

ARG. Excusat se Bruto, quod matris ejus & fororis precibus, de liberis M. Lepidi, quem hostem senatus judicarat, excipiendis satisfacere non possit. De Antistio

liberaliter promittit, & ipsum ut in Italiam veniat, hortatur. Anno U. C. 710.
¹ Matris] Quæ focus erat Lepidi. Manut. Vide infra, epist. 28. extrema.